

de *Bascano* o *Quera-de-boc*) ve a parar a *Bajalou*: llavors no hi hauria metàtesi, però sí una dissimilació *ll-l > j-l*, després de reduir *ll-d* a *ll*; això fóra un poc més rebuscat fonèticament. Per decidir convindria trobar documentació antiga.

Quelcom s'ha trobat, ben problemàtic. Els publicadors del *Dipl. Cat.* Vic identifiquen amb *Bajalou* d'O-rís un nom que troben en dos arcaics docs. del S. x, que reconeixen de lectura dubtosa, sobretot el 2n. (any 941): «in terminio de *Urisi*, in loco ubi dic. *Baialece*»¹⁰ (§ 190, p. 163), a. 945: «in kastrum *Urisitane*, in loco q. voc. *Agalece* --- Or. in flumen *Tezere*, Mer. in castello *Urisitane*» (§ 231, p. 197). Segons el de 941 i segons la forma moderna, és clar que el de 945 s'ha de llegir *agalece*, interpretant la *g* com *g̃*; i que també és *g̃* la *ï* de l'altre.

Puix que són lletres de lectura dubtosa, ens preguntem si no s'havia de llegir *-oce* (i no *-ece*), segons la forma moderna. La terminació *-ece* de les dues mencions només seria conciliable amb la hipòtesi que vingui de *Gelabou* GEILABAUD, suposant que *-ece* fos falsa llatinització de *-eu (-ou)* segons el model de *veu/vou* VŪCEM, *creu/crou* CRUCEM, *deu/dou* DOKE 'font, ullal'. Supòsit ben arbitrari.

Si *-ece* és ben llegit i no ultracorrecció, l'única etim.²⁵ que albiro és que fos un compost d'aquest mot *deu/dou*/DOKE, amb el seu sinònim *ullal*, en una variant **vullal* (com-la variant *vull* per *ull* 'òrgan de la vista): **Vullaldou* reduït a **Vullalou* i dissimilat en *Bajalou* (tal com *bullola* > *bujola*, *Vallalta* > *Bajalta*); així es justificaria *-ece* de les dues mencions antigues, tal com hi ha *deu/dou* de DOKE. Una i altra, combinació complicada i un poc rebuscada però complicació atenuada perquè justifica la notable doble forma *Bajalou/Ba-galece*.

BAJALTA, cap de ~

En te. de St. Pol de Mar, cosa de 0,1 k. més enllà⁴⁰ de la desembocadura de la riera de *Vallalta*, d'on el determinatiu del nom dels pobles de Sant Cebrià de *Vallalta* i Sant Iscle de *Vallalta*. D'aquí el nom del llinatge ideat per P. Coromines com a nom de l'heroi de la seva gran novel·la trilògica «D. i f. de l'estrenu filàntrop En Tomàs de *Bajalta*». És una variant del nom de la Riera de *Vallalta*, d'on ve el nom, amb dissimilació *ll-l > j-l* que es devia haver usat antigament per a tota la conca d'aquest considerable riuet del Maresme, variant mantinguda només pel parlar arcaïtzant⁵⁰ de la gent de mar. Al capdamunt de la vall de St. Iscle hi ha un gran i antic mas, a la posició del qual escau més que enlloc el nom *vall alta*; a mi me l'anomenaren «can *bałáltə*» en l'enq. de 1931 però primitivament dirien «a *Vallalta*» (i el *can* és un afegit espuri).⁵⁵

BAJANDE

Llogaret de l'alta Cerdanya, agr. al te. d'Estavar.⁶⁰

Pronúncia *bəžándə* a Puigcerdà 1924, en el poble mateix i tots els circumdants, 1959.

DOC. ANT. a. 839: *Baiamide* i (potser amb *-t-* ultracorrecció llatinitzant) *Baiamite*: al Capbreu i a l'Acta oficial de Cons. de la SdUrg. (ed. P. Pujol, número 172); 988: «in com. Cerdan., in villa *Baianida* --- et ad rivo que vocant *Eсна*» (Abadal, *Eixalada*, 215); segona meitat S. XIII: *Bayande* (Delcor, *Sefarad* 1966, 32 i ss.); 1359: *Bayanda* (CoDoACA XII, 89). En la forma de la menció de 988 tant pot haver-hi error de còpia *ni* (tres pals) en lloc de *mi* (quatre pals), com compromís entre la variant arcaica en *-mide* i la forma vulgar *-ndə*, amb assimilació de la nasal en contacte ja amb la dental *d*. Ponsich (adoptant a tort com a normal la grafia arbitrària i an-etimològica *-da*, *Top.* 142), troba de més a més *Bajande* els aa. 1011, c. 1150, 1265, 1303, i *-anda* des de c. 1300.

ETIM. La bascoide que explico en *E.T.C.* I, 108: «deu ser metàtesi de MEIÁ-BIDE, interpretant camí de l'estret, del congost, cf. basc *meiar/mebar* 'estret', i *mebaka* «défilé». Car el llogaret és en un vell camí que travessa la gorja del riu Angost o «Aigua d'Eina» (cf. el context de la menció de 988): l'antic camí que duia d'Estavar per Bajande al Molí de Vià, i d'allí al Coll de la Perxa, a través d'«un bell engorjat de penyals» (C.A.Torrás, *Pir. Cat.* IX, 198). Sembla haver estat ja una estrada romana.¹

En basc consten tant *meiar* com *mebar*, i amb compostos i derivats *meargune* i *mebaka* «camino angosto» (Azkue); Mitxelena (*Fon. Hi. Vca.* 269) en dona més variants dialectals, i estableix que és derivat en *-ar* de *mēhē* «delgado» (cf. *Maeztu* < *Bahaetztu*). Es pot creure, doncs, que *-(a)r* era un element sufixal separable, atès *mebaka*, i també Azkue registra *mehagune* i *megune* com a variants de *meargune* «sitio angosto»: O bé (o els dos alhora) algun procés morfològic, per al qual veg. Mitxelena (*Misc. Amado Alonso*, en *Archivum* d'Oviedo IV, 68; i *Apell.* 227), amb exemples tan conspicus com *akerlarre* < *akerlarre*. De variants sense la *-r*, se'n veuen altres casos en la nostra toponímia bascoide del NO.: *GALLÚBIDE 'camí dels alts', format amb *gailur* (*E.T.C.* II, 204); Coll de *Miati* (te. de Durro, *E.T.C.* I, 108, n. 5, 128), compost del mateix *mehâr/meiar* amb *ate* 'portell', en sentit de 'coll de l'estret'.

Els noms compostos amb el basc *-BIDE* 'camí' ja els van documentar M-Lübke i Schuchardt, en la toponímia de l'Acta SdUrg. i en molts paratges de la primitiva Hispània, i jo n'assenyalo d'altres en *E.T.C.* I, 85, 108, II, 104; però M-Lübke no se sabia explicar *Bajande* (BDC XI, 3), no veient la metàtesi, i cercava, innecessàriament i sense èxit, altres testimonis ibèrics d'un suposat *-MITE* (*Homen. Mz. Pi* I, 69).

¹ «--de Vià à Saillagouse par un chemin fait de grosses d...lles granitiques et qui descend au Moulin de Vià, là on traverse l'Angoust et l'on grimpe --- près des ruines de St. Vincent --- chemin pavé fort ancien et contemporain de la *Via Cerdana*» P.Vidal, *Guide Pyr. Or.* 369.